

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 16.12.2016
COM(2016) 805 final

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

σχετικά με την υλοποίηση των μακροπεριφερειακών στρατηγικών της ΕΕ

{SWD(2016) 443 final}

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

σχετικά με την υλοποίηση των μακροπεριφερειακών στρατηγικών της ΕΕ

1. Εισαγωγή: από τα λόγια στη δράση

Η παγκοσμιοποίηση έχει οδηγήσει σε μεγαλύτερη αλληλεξάρτηση των χωρών και τα προβλήματα πρέπει πλέον να αντιμετωπίζονται σε διασυνοριακό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται προβληματισμός σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι μακροπεριφέρειες, ως νέες λειτουργικές περιοχές, μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της εφαρμογής των πολιτικών και των προγραμμάτων της ΕΕ και στην επίτευξη εδαφικής συνοχής, όπως ορίζεται στο άρθρο 174 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ανάπτυξη μακροπεριφερειακών στρατηγικών έχει προωθηθεί από διάφορες χώρες και περιφέρειες της ΕΕ συμπληρωματικά προς τις παραδοσιακές πολιτικές ανά χώρα σχετικά με την εδαφική διαχείριση. Οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές έχουν σχεδιαστεί για την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων, όπως είναι π.χ. η ανάπτυξη με γνώμονα την καινοτομία, το περιβάλλον ή η κλιματική αλλαγή, με την εφαρμογή μιας προσέγγισης από τη βάση προς την κορυφή, η οποία περιλαμβάνει τη συμμετοχή των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών φορέων.

Μετά την έγκριση της στρατηγικής της ΕΕ για την περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας (EUSBSR) από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2009¹, αναπτύχθηκαν τρεις ακόμη μακροπεριφερειακές στρατηγικές: η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή του Δούναβη (EUSDR) το 2011², η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή της Αδριατικής και του Ιονίου (EUSAIR) το 2014³ και η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή των Άλπεων (EUSALP) το 2016⁴.

Με τη συμμετοχή 19 χωρών της ΕΕ και 8 τρίτων χωρών, οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές έχουν πλέον καταστεί αναπόσπαστο μέρος του πλαισίου πολιτικής της ΕΕ. Οι στόχοι τους συνάδουν πλήρως με τις πολιτικές προτεραιότητες της ΕΕ· ενισχύουν τις συνέργειες μεταξύ των διαφόρων πολιτικών και μέσων της ΕΕ και εδράζονται στο πλαίσιο της πολιτικής για τη συνοχή⁵.

Οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές προσθέτουν αξία στη διάσταση συνεργασίας της πολιτικής για τη συνοχή. Προσφέρουν μια πλατφόρμα για πολυτομεακή, πολυεθνική και πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, η οποία είναι επίσης ανοικτή και σε τρίτες χώρες. Μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην παροχή βοήθειας στις χώρες αυτές προκειμένου να ενισχυθούν οι δεσμοί τους με την ΕΕ και να μετριαστούν οι ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ.

Λαμβανομένων υπόψη των τριών «όχι» –όχι σε νέα νομοθεσία της ΕΕ, όχι σε νέα χρηματοδότηση της ΕΕ, όχι σε νέα όργανα– οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές προσαρμόζονται στις υφιστάμενες πρωτοβουλίες και στα πλαίσια πολιτικής της ΕΕ (π.χ. ΔΕΔ-Μ). Απαιτούν την ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων και όχι νέων πρωτοβουλιών πολιτικής. Μπορούν να υποστηριχθούν μέσω προγραμμάτων στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων (ΕΔΕΤ), συμπεριλαμβανομένου του Interreg, ενώ και

¹ Συμπεράσματα του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων της 27ης Οκτωβρίου 2009 και συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 29ης-30ής Οκτωβρίου 2009.

² Συμπεράσματα του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων της 13ης Απριλίου 2011 και συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 23ης-24ης Ιουνίου 2011.

³ Συμπεράσματα του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων της 29ης Σεπτεμβρίου 2014 και συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 23ης-24ης Οκτωβρίου 2014.

⁴ Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2015 και συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2016.

⁵ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για (τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία) (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 320)· άρθρο 2 σημείο 31.

τα άλλα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ θα πρέπει να εναρμονίζονται για την επίτευξη κοινών στόχων.

Ο σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι διττός. Πρώτον, στην έκθεση αξιολογείται η κατάσταση υλοποίησης των στρατηγικών, γίνεται απολογισμός των κυριότερων αποτελεσμάτων και παρατίθενται παραδείγματα ορθών πρακτικών. Δεύτερον, αντλούνται διδάγματα από την πείρα που έχει αποκτηθεί μέχρι στιγμής και διατυπώνεται σειρά συστάσεων σχετικά με πιθανές περαιτέρω εξελίξεις, μεταξύ άλλων και στο πλαίσιο της μελλοντικής πολιτικής για τη συνοχή.

Αντί να υποβάλλει εκθέσεις προόδου σχετικά με τις μακροπεριφερειακές στρατηγικές σε διαφορετικές χρονικές στιγμές με αποσπασματικό τρόπο, και όπως αναφέρεται στα συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την EUSALP, η Επιτροπή θα δημοσιεύει μία ενιαία έκθεση ανά διετία, αρχής γενομένης από το τέλος του 2016. Με τον τρόπο αυτό θα καταστεί δυνατή η σύγκριση των μακροπεριφερειακών στρατηγικών και θα παρέχονται σε όλα τα ενδιαφερόμενα όργανα επαρκή στοιχεία για τη διεξαγωγή τεκμηριωμένου διαλόγου.

Η έκθεση βασίζεται σε συνεισφορές από ενδιαφερόμενους φορείς των μακροπεριφερειακών στρατηγικών, τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, εκπροσώπους των κρατών μελών, τον ακαδημαϊκό χώρο και εμπειρογνώμονες. Συμπληρώνεται από έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής το οποίο παρέχει λεπτομερέστερη αξιολόγηση της κατάστασης υλοποίησης κάθε στρατηγικής, καθώς και συγκεκριμένες συστάσεις.

2. Οριζόντια ζητήματα

Οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές έχουν ενισχύσει το ενδιαφέρον και την ευαισθητοποίηση σχετικά με την ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία και συνοχή καθώς και την προστιθέμενη αξία της. Επιπλέον, χρησιμοποιούνται σταδιακά σε πεδία της τομεακής πολιτικής με στόχο την καλύτερη εφαρμογή των πολιτικών στο σύνολο των εδαφών με ολοκληρωμένο τρόπο. Όλες οι στρατηγικές αντιμετωπίζουν κοινά οριζόντια ζητήματα, ανεξαρτήτως του βαθμού ωριμότητάς τους· τα ζητήματα αυτά αναλύονται στη συνέχεια.

Χάραξη πολιτικής και σχεδιασμός

Οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές άρχισαν σταδιακά να λαμβάνονται υπόψη σε τομείς πολιτικής της ΕΕ όπως π.χ. η έρευνα, το κλίμα και το περιβάλλον. Το ίδιο ισχύει και για τις εθνικές πολιτικές, παρά τα ανομοιόμορφα επίπεδα ενσωμάτωσης των προτεραιοτήτων των μακροπεριφερειακών στρατηγικών στα εθνικά ή περιφερειακά προγράμματα, κυρίως δε εκείνων που υποστηρίζονται από τα ΕΔΕΤ.

Οι στρατηγικές έχουν ενισχύσει τη συνεργασία σε ορισμένους τομείς πολιτικής, π.χ. το γενικό σχέδιο για την πλοϊμότητα στον Δούναβη, η επέκταση του σχεδίου διασύνδεσης των αγορών ενέργειας της Βαλτικής (BEMIP), η στρατηγική για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή στην περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας ή οι διάδρομοι κεντρικού δικτύου και οι διασυνδέσεις τους με βασικές διασυννοριακές υποδομές. Έχουν χρησιμοποιηθεί στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης με στόχο την ανάπτυξη μιας αποτελεσματικότερης πολιτικής για την καινοτομία και την προώθηση της διαπεριφερειακής συνεργασίας σε νέες αλυσίδες αξίας σε διασυννοριακό επίπεδο.

Η διάδοση της έννοιας της μακροπεριφέρειας με την υποστήριξη του INTERACT⁶ οδήγησε συν τω χρόνω στην ανάδειξη ενός ευρέος φάσματος συμφερόντων και δικτύων τα οποία σχηματίστηκαν από διάφορους φορείς με διαφορετικές εξουσίες και ικανότητες. Με τον

⁶ Το INTERACT είναι ένα πρόγραμμα σε επίπεδο ΕΕ το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και έχει ως στόχο την παροχή στήριξης στις διαχειριστικές αρχές των προγραμμάτων Interreg καθώς και των μακροπεριφερειακών στρατηγικών.

τρόπο αυτό κατέστη δυνατή η συνεργασία μεταξύ εταίρων σε συγκεκριμένους τομείς, όπως η έρευνα και η καινοτομία (π.χ. το έργο Danubalt στον τομέα της υγείας).

Οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη δεσμών με τρίτες χώρες, ειδικότερα με τις υπό ένταξη χώρες, ενισχύοντας τη σύνδεσή τους με την ΕΕ.

Οι περισσότερες από αυτές τις πρωτοβουλίες και δράσεις χρειάζονται μια δυναμική προώθησης και θα ωφελούνταν από την ενίσχυση του συντονισμού τόσο εντός όσο και μεταξύ των εμπλεκόμενων χωρών προκειμένου να επιτευχθούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Σε αυτόν τον στόχο συμβάλλει η πρακτική του συνδυασμού των ετήσιων φόρουμ με υπουργικές συναντήσεις, πρακτική με την οποία αυξάνεται παράλληλα το πολιτικό κύρος των μακροπεριφερειακών στρατηγικών. Για παράδειγμα, η εμπειρία από την περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας καταδεικνύει ότι η μακροπρόθεσμη στρατηγική σκέψη πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί τη βάση της μακροπεριφερειακής συνεργασίας.

Διακυβέρνηση

Οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές περιλαμβάνουν κατά κανόνα ένα σύστημα διακυβέρνησης σε τρία επίπεδα, δηλαδή σε επίπεδο πολιτικής, σε επίπεδο συντονισμού και σε επιχειρησιακό επίπεδο. Κάθε στρατηγική έχει διαμορφώσει δικές της δομές και μηχανισμούς βάσει των αρχών που περιγράφονται στην έκθεση της Επιτροπής σχετικά με τη διακυβέρνηση⁷.

Δίνεται έμφαση στη βέλτιστη χρήση των υφιστάμενων χρηματοδοτικών πηγών (π.χ. ΕΔΕΤ, προγράμματα «Ορίζοντας 2020», COSME, LIFE), στην καλύτερη εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας και στην καλύτερη αξιοποίηση των υφιστάμενων θεσμών. Μπορούν να επισημανθούν ορισμένες ορθές πρακτικές· για παράδειγμα, η Σουηδία έχει δημιουργήσει ένα εθνικό δίκτυο για τη Βαλτική Θάλασσα με στόχο να διευκολυνθεί η υλοποίηση της EUSBSR σε εθνικό επίπεδο. Στο εν λόγω δίκτυο συμμετέχουν διάφοροι φορείς (π.χ. εθνικοί οργανισμοί, νομαρχιακά συμβούλια, περιφερειακές ενώσεις, δήμοι, διαχειριστικές αρχές) που εμπλέκονται στη στρατηγική.

Το ζήτημα της ανάληψης ευθύνης για τις μακροπεριφερειακές στρατηγικές κερδίζει έδαφος λόγω των πιέσεων που ασκούνται για την επίτευξη αποτελεσμάτων. Λαμβάνονται επίσης μέτρα για τη δημιουργία πλατφορμών ενδιαφερόμενων φορέων στις οποίες θα συμμετέχουν η κοινωνία των πολιτών και άλλες οργανώσεις.

Ο ρόλος της εκ περιτροπής προεδρίας των μακροπεριφερειακών στρατηγικών καθίσταται ακόμα σημαντικότερος, καθώς οι περισσότερες χώρες συνειδητοποιούν ότι δεν περιορίζεται στη διοργάνωση ετήσιων φόρουμ αλλά συμπεριλαμβάνει επίσης την καθοδήγηση της στρατηγικής κατεύθυνσης της δράσης.

Ωστόσο, η πείρα δείχνει ότι μια τέτοια προσέγγιση όσον αφορά την υλοποίηση των στρατηγικών έχει ορισμένα όρια. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται οι προκλήσεις στους ακόλουθους τομείς: αποτελεσματικές δομές συντονισμού και συνεργασίας· ενίσχυση της θέσης των βασικών φορέων υλοποίησης (δηλαδή εθνικοί συντονιστές, μέλη διευθυνουσών ομάδων) και παροχή επαρκών ανθρώπινων και χρηματοδοτικών πόρων· εκπροσώπηση και δέσμευση από όλες τις συμμετέχουσες χώρες· και διασφάλιση των απαιτούμενων αρμοδιοτήτων, της συνέχειας και της σταθερότητας των διευθυνουσών ομάδων.

Οι προκλήσεις αυτές είναι κοινές για όλες τις μακροπεριφερειακές στρατηγικές, αν και σε διαφορετικό βαθμό. Όσον αφορά την EUSBSR, παρά την πρόσφατη αναθεώρηση του σχεδίου δράσης, τα κράτη μέλη διαθέτουν πολλούς τομείς προτεραιότητας ώστε να

⁷ COM(2014) 284 final.

αντικατοπτρίζεται η μεγάλη πληθώρα συμφερόντων των ενδιαφερόμενων φορέων. Όσον αφορά την EUSDR, εξακολουθεί να είναι αναγκαίο να διασφαλιστεί η καλύτερη αντιστοίχιση των προτεραιοτήτων με τους πόρους. Σε κάθε περίπτωση, τα κράτη μέλη πρέπει να αναλάβουν πλήρως την ευθύνη για τα καθήκοντα υλοποίησης που τους αναλογούν και να ενεργούν συμπληρωματικά προς τις εργασίες της Επιτροπής.

Όσον αφορά την EUSALP, ο συντονισμός μεταξύ του εκτελεστικού συμβουλίου και των ομάδων δράσης παραμένει ασαφής. Απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες προκειμένου να ενισχυθεί ο καίριος αυτός δεσμός. Απαιτείται σημαντική πρόοδος στον τομέα της διακυβέρνησης, με την ενεργότερη συμμετοχή και την ανάληψη ευθύνης από τις συμμετέχουσες χώρες στον συγκεκριμένο τομέα προτεραιότητας.

Η διακυβέρνηση αποτελεί επίσης πηγή ανησυχίας και στο πλαίσιο της EUSAIR. Χρειάστηκε να παρέμβει η Επιτροπή προκειμένου να αντισταθμιστεί η επίμονη έλλειψη πόρων από τις συμμετέχουσες χώρες, οι καθυστερήσεις στον ορισμό μελών και ο χαμηλός βαθμός συμμετοχής στις συνεδριάσεις της διευθύνουσας ομάδας, προκειμένου να μην οδηγηθεί σε στασιμότητα ολόκληρη η διαδικασία. Μια τέτοια προσέγγιση δεν είναι ούτε βιώσιμη ούτε επιθυμητή.

Παρακολούθηση και αξιολόγηση

Προβάλλει ολοένα και περισσότερο η απαίτηση, μεταξύ άλλων και από την Επιτροπή, για μεγαλύτερη εστίαση στις βασικές προτεραιότητες των στρατηγικών. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να εναρμονιστούν οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές με τις ευρύτερες στρατηγικές για τη χάραξη πολιτικής της ΕΕ και να διασφαλιστεί η τακτική επανεξέταση ως προς τους καθορισμένους στόχους, καθώς με τον τρόπο αυτό αυξάνονται οι πιθανότητες επίτευξης αποτελεσμάτων. Χωρίς σαφώς καθορισμένους δείκτες και στόχους, είναι δύσκολο να αξιολογηθεί ο βαθμός επίτευξης των προβλεπόμενων στόχων. Έχει καίρια σημασία να δημιουργηθεί ένα άρτιο σύστημα παρακολούθησης που θα βασίζεται στην ανάληψη δράσης προσανατολισμένης στα αποτελέσματα, προκειμένου να καταστεί δυνατή η μέτρηση, η καθοδήγηση και η υποβολή στοιχείων για κάθε μακροπεριφερειακή στρατηγική, ώστε να ενημερώνονται οι αρμόδιοι λήψης αποφάσεων.

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την EUSAIR και την EUSALP, η Επιτροπή έχει λάβει διάφορα συγκεκριμένα μέτρα στον τομέα αυτό.

Πρόσφατα συμφωνήθηκαν διάφοροι αναθεωρημένοι δείκτες και στόχοι για τους τομείς προτεραιότητας της EUSDR, προκειμένου να ανταποκρίνονται στην εξέλιξη της στρατηγικής. Το 2012 συμφωνήθηκε μια δέσμη δεικτών και στόχων για την EUSBSR. Όσον αφορά την EUSAIR και την EUSALP, η διαδικασία θα βελτιωθεί κατά τους προσεχείς μήνες.

Η Επιτροπή έχει επίσης δρομολογήσει μια σειρά συμπληρωματικών δράσεων: τη διοργάνωση συμμετοχικών εργαστηρίων με την υποστήριξη εμπειρογνομόνων, την παροχή στήριξης σε ειδικά συστήματα εδαφικής παρακολούθησης και την εκπόνηση μελέτης αξιολόγησης των μακροπεριφερειακών στρατηγικών. Τα αποτελέσματα των δράσεων αυτών αναμένονται εντός του 2017. Ωστόσο, οι εν λόγω δράσεις θα αποδειχθούν χρήσιμες μόνον εφόσον οι βασικοί ενδιαφερόμενοι φορείς συμμετάσχουν και αναλάβουν πλήρως την ευθύνη της διαδικασίας.

Επίσης, με τις δράσεις αυτές αναμένεται να διευκολυνθεί η λήψη αποφάσεων σε πολιτικό επίπεδο, λαμβανομένων ειδικότερα υπόψη των δημοσιονομικών περιορισμών, σχετικά με τις προτεραιότητες και τις δράσεις που πρέπει να χρηματοδοτηθούν και, κατά περίπτωση, τον περιορισμό των προτεραιοτήτων στους τομείς εκείνους στους οποίους η μακροπεριφερειακή προσέγγιση αποφέρει πραγματική προστιθεμένη αξία.

Χρειάζεται να σημειωθεί ακόμη μεγάλη πρόοδος στον τομέα αυτό. Απαιτείται συλλογική καθοδήγηση και μια κοινή αίσθηση σκοπού η οποία θα βασίζεται σε μια μακροπρόθεσμη προοπτική.

Χρηματοδότηση

Οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές αποτελούν πλέον μέρος του νομικού πλαισίου των ΕΔΕΤ για την περίοδο 2014-2020, βάσει του οποίου καλούνται οι χώρες να εναρμονίσουν τις προτεραιότητες των προγραμμάτων τους με τις προτεραιότητες των μακροπεριφερειακών στρατηγικών, ενώ οι διαχειριστικές αρχές καλούνται να ενισχύσουν τους δεσμούς μεταξύ των διαχειριστών προγραμμάτων και των βασικών φορέων υλοποίησης των μακροπεριφερειακών στρατηγικών. Το εύρος των πληροφοριών που παρέχονται από τις διαχειριστικές αρχές μεταβάλλεται ανάλογα με τον βαθμό ευαισθητοποίησής τους. Σημειώνεται πρόοδος καθώς και ορισμένες ορθές πρακτικές: στοχευμένες προσκλήσεις, πριμοδότηση έργων μακροπεριφερειακού ενδιαφέροντος, παροχή άμεσης στήριξης σε έργα στρατηγικής ή συμμετοχή εκπροσώπων των μακροπεριφερειακών στρατηγικών σε επιτροπές παρακολούθησης προγραμμάτων (π.χ. το επιχειρησιακό πρόγραμμα της Σλοβακίας για την έρευνα και την καινοτομία την περίοδο 2014-2020· το πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης της Λιθουανίας για την περίοδο 2014-2020).

Ωστόσο, η γεφύρωση του κενού μεταξύ των στρατηγικών και των δυνατοτήτων χρηματοδότησης εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση. Θα πρέπει να ενθαρρυνθεί περαιτέρω ο συνεχής διάλογος μεταξύ των διαχειριστικών αρχών προγραμμάτων και των φορέων των στρατηγικών. Οι διαχειριστικές αρχές θα πρέπει να αναλάβουν πιο δυναμική δράση για την υλοποίηση των μακροπεριφερειακών στρατηγικών στο πλαίσιο των στόχων των προγραμμάτων τους και θα πρέπει να ενσωματώσουν και να συντονίζουν καλύτερα τις σχετικές δραστηριότητες στο πλαίσιο των προγραμμάτων.

Αυτό αφορά επίσης και άλλες συναφείς πηγές χρηματοδότησης (εθνικές, περιφερειακές, ιδιωτικές κ.λπ.) οι οποίες θα μπορούσαν να κινητοποιηθούν για την επίτευξη των στόχων των μακροπεριφερειακών στρατηγικών. Θα πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω το ενδεχόμενο συνεργειών και συμπληρωματικότητας με άλλα συναφή χρηματοδοτικά μέσα.

Επικοινωνία

Η πείρα δείχνει ότι στο πλαίσιο των μακροπεριφερειακών στρατηγικών θα πρέπει να εφαρμοστεί μια δυναμική επικοινωνιακή στρατηγική. Αποτελεί ισχυρό εργαλείο για την αύξηση της ευαισθητοποίησης του ευρύτερου κοινού σχετικά με τις σχεδιαζόμενες δράσεις και τα επιθυμητά αποτελέσματα. Αναμένεται να ωθήσει τους βασικούς φορείς υλοποίησης να αναλογιστούν, σε πρώιμο στάδιο, τρόπους με τους οποίους μπορούν οι στρατηγικές να επιφέρουν θετικές αλλαγές για τον πληθυσμό και πώς μπορεί αυτό να παρουσιαστεί στα μέσα ενημέρωσης.

Η επικοινωνιακή στρατηγική της EUSBSR, η οποία εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2015, αποτελεί καλό παράδειγμα προς μίμηση για την αύξηση της ευαισθητοποίησης και της προβολής των μακροπεριφερειακών στρατηγικών.

3. Η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας (EUSBSR)

3.1 Αποτελέσματα

Μέσα σε διάστημα επτά ετών από τη θέσπισή της, η στρατηγική έχει δώσει ώθηση στη δημιουργία νέων δικτύων και έχει αυξήσει την αποτελεσματικότητα των ήδη υφιστάμενων (π.χ. φόρουμ για την αλιεία στη Βαλτική Θάλασσα, SUBMARINER). Αυτό οδήγησε στην έναρξη νέων έργων και στην επέκταση των ήδη υφιστάμενων (π.χ. διαδραστική διαχείριση των υδάτων, εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Βαλτικής). Η ενοποίηση της πολυεπίπεδης

διακυβέρνησης στην περιοχή έχει παράσχει στους φορείς της Βαλτικής Θάλασσας ένα κοινό πλαίσιο διαλόγου.

Η στρατηγική έχει συμβάλει στη διαμόρφωση πολιτικής σε διάφορα επίπεδα: στη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της πρωτοβουλίας BEMIP μέσω της ένταξης νέων τομέων -ενεργειακή απόδοση και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας– και στη διαμόρφωση των εργασιών του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού σχετικά με την ανάπτυξη και τη δοκιμή υποδομών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής πλοήγησης στην περιοχή. Έχει συμβάλει επίσης στην εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας, π.χ. της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα, της οδηγίας-πλαισίου για τη θαλάσσια στρατηγική, της στρατηγικής της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Θέματα περιφερειακής σημασίας επανήλθαν στο πολιτικό θεματολόγιο και στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται η διοργάνωση, το 2015, της πρώτης συνεδρίασης υψηλού επιπέδου για τον πολιτισμό μετά το 2008.

Η ενίσχυση της συνεργασίας και του συντονισμού σε όλα τα επίπεδα, είτε στο εσωτερικό των χωρών, είτε μεταξύ των χωρών (χώρες της ΕΕ και τρίτες χώρες), είτε μεταξύ περιφερειακών οργανισμών, έχει οδηγήσει στη δημιουργία ισχυρότερων συνεργειών.

Η προετοιμασία μακροπεριφερειακών έργων που υποστηρίζονται από διακρατικές συμπράξεις και δίκτυα έχει διευκολυνθεί από την έναρξη λειτουργίας της Διευκόλυνσης Κεφαλαίων Εκκίνησης της EUSBSR, σε συνδυασμό με το πρόγραμμα Interreg για την περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας. Η δημιουργία δικτύου διαχειριστικών αρχών του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) το 2016 θα καταστήσει δυνατή την αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων πόρων, μέσω της υποστήριξης της υλοποίησης της EUSBSR με ειδικά ανά χώρα προγράμματα του ΕΤΠΑ και μέσω της αύξησης του συντονισμού μεταξύ των σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων.

Τα επιτεύγματα αυτά έχουν υποστηριχθεί από μια συνολική επανεξέταση του σχεδίου δράσης της EUSBSR, η οποία διεξήχθη το 2015 και οδήγησε σε μια περισσότερο εξορθολογισμένη και στοχευμένη στρατηγική. Η επανεξέταση συνέβαλε επίσης στην ενίσχυση του αισθήματος ευθύνης μέσω της καθιέρωσης της εναλλασσόμενης προεδρίας της ομάδας εθνικών συντονιστών το 2014.

3.2 Προκλήσεις

Η βελτίωση της περιβαλλοντικής κατάστασης της Βαλτικής Θάλασσας εξακολουθεί να αποτελεί το βασικό πεδίο εστίασης της EUSBSR από την έναρξη εφαρμογής της το 2009. Ωστόσο, πρέπει να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες λαμβανομένων υπόψη των περιβαλλοντικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η Βαλτική (ευτροφισμός, νιτρικά άλατα γεωργικής προέλευσης, αλιεία). Η περιοχή θα μπορούσε επίσης να επωφεληθεί από τη βελτίωση της διασύνδεσης στους τομείς της ενέργειας και των μεταφορών και από τη βελτίωση της αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Επιπλέον, η ταχεία αύξηση του αριθμού των μεταναστών απαιτεί μεγαλύτερη συνεργασία. Θα πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω η λήψη αποτελεσματικών μέτρων ένταξης, κυρίως στον τομέα της εκπαίδευσης.

Η χάραξη πολιτικής θα μπορούσε να βελτιωθεί με τη λήψη διάφορων επιχειρησιακών μέτρων. Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνονται, για παράδειγμα: η διευκόλυνση της διαχείρισης και της βιωσιμότητας των έργων μέσω της παροχής εργαλείων αναζήτησης στους εταίρους, τα οποία είναι ικανά να εντοπίζουν τους κατάλληλους ανθρώπους με τις κατάλληλες ικανότητες· η ενίσχυση της συμβολής των οριζόντιων δράσεων στην υλοποίηση σε κάθε τομέα πολιτικής· η ενίσχυση του δεσμού μεταξύ των έργων και των επιπέδων πολιτικής μέσω, για παράδειγμα, της ενημέρωσης των εθνικών συντονιστών σχετικά με τα αποτελέσματα των έργων.

4. Η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή του Δούναβη (EUSDR)

4.1 Αποτελέσματα

Έχουν καταγραφεί αρκετά σημαντικά επιτεύγματα από την έναρξη εφαρμογής της στρατηγικής.

Πολλά έργα ξεκίνησαν ή αναπτύχθηκαν περαιτέρω ως αποτέλεσμα της EUSDR. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα ακόλουθα: τα γενικά σχέδια για την αποκατάσταση και τη συντήρηση των πλωτών οδών και για τη ναυσιπλοΐα ΥΦΑ· η δημιουργία δικτύων προστασίας της φύσης και η ανάπτυξη κοινών μεθοδολογιών για την αξιολόγηση και διαχείριση φυσικών κινδύνων στο πλαίσιο της κλιματικής αλλαγής· και η δημιουργία ενός δικτύου για τη βελτίωση της ασφάλειας στον Δούναβη.

Η EUSDR έχει βελτιώσει σαφώς το πνεύμα συνεργασίας, φέρνοντας σε επαφή τους ενδιαφερόμενους φορείς και συνδέοντας καλύτερα τα υφιστάμενα όργανα προκειμένου να ανταλλάσσουν γνώσεις και εμπειρίες. Η εν λόγω στρατηγική έτυχε ισχυρής πολιτικής στήριξης στο πλαίσιο της συνεδρίασης των υπουργών μεταφορών της περιοχής του Δούναβη με στόχο να διασφαλιστεί η βελτίωση της διακυβέρνησης της ναυσιπλοΐας στον Δούναβη, π.χ. μέσω των προαναφερόμενων γενικών σχεδίων⁸.

Επιπλέον, έχει οδηγήσει σε βελτίωση του διαλόγου και της συνεργασίας με τους υφιστάμενους διεθνείς οργανισμούς στην περιοχή (π.χ. Διεθνής Επιτροπή για την προστασία του Δούναβη, Σύμβαση των Καρπαθίων) μέσω της ανάπτυξης κοινών πρωτοβουλιών και συνεργειών.

Ο διάλογος για τη χρηματοδότηση στην περιοχή του Δούναβη αποτελεί παράδειγμα πλατφόρμας αντιστοίχισης την οποία παρέχει η στρατηγική προκειμένου οι υπεύθυνοι υλοποίησης των έργων και οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί να μπορούν να συζητήσουν και να προσδιορίσουν κατάλληλες λύσεις για ζητήματα που συνδέονται με τη χρηματοδότηση έργων στην περιοχή.

Επιπλέον, χάρη στην EUSDR κατέστη αποτελεσματικότερο το σύστημα διακυβέρνησης μέσω της ενίσχυσης του συντονισμού μεταξύ των πολιτικών και των θεσμικών οργάνων σε εθνικό επίπεδο. Διευκολύνθηκε η προσέγγιση των σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, καθώς και ο συνεχής διάλογος με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

Ένας άλλος σημαντικός τομέας στον οποίο έχει συμβάλει πραγματικά η EUSDR είναι η διεύρυνση της ΕΕ και τα θεματολόγια της πολιτικής γειτονίας. Η εν λόγω στρατηγική έχει συμβάλει στην εντατικοποίηση της θεματικής συνεργασίας με τα πέντε συμμετέχοντα κράτη εκτός ΕΕ και στην επίτευξη σταθερότητας στην περιοχή μέσω ισχυρών δικτύων και εταιρικών σχέσεων. Στις σχετικές πρωτοβουλίες περιλαμβάνονται η δημιουργία του πρώτου Ευρωπαϊκού Ομίλου Εδαφικής Συνεργασίας με τρίτη χώρα (Ουγγαρία-Ουκρανία) και η θέσπιση ενός νέου συστήματος συντονισμού το 2015 προκειμένου να καταστεί δυνατή η συμμετοχή της Μολδαβίας στη στρατηγική. Επίσης, η Σερβία έχει υιοθετήσει ενεργητική στάση στον συντονισμό δύο εκ των τομέων προτεραιότητας της στρατηγικής.

Η υλοποίηση της EUSDR έχει υποστηριχθεί από το διακρατικό πρόγραμμα για την περιοχή του Δούναβη. Το εν λόγω πρόγραμμα καλύπτει την ίδια γεωγραφική περιοχή, παρέχει χρηματοδοτική στήριξη σε συγκεκριμένα διακρατικά έργα και στηρίζει τη διακυβέρνηση της στρατηγικής. Το 2014 οι 14 συμμετέχουσες χώρες συγκρότησαν από κοινού το Σημείο

⁸ Συνεδρίαση των υπουργών της περιοχής του Δούναβη, Συμπεράσματα σχετικά με την αποκατάσταση και συντήρηση αποτελεσματικών υποδομών πλωτών οδών στον Δούναβη και τους πλωτούς παραποτάμους του, Ρότερνταμ, 20 Ιουνίου 2016.

Στρατηγικής για τον Δούναβη (DSP), το οποίο τέθηκε σε λειτουργία τον Ιούνιο του 2015. Το DSP δραστηριοποιείται κυρίως στην παρακολούθηση, την επικοινωνία και την υποστήριξη των συντονιστών τομέων προτεραιότητας και της συνεργασίας μεταξύ των τομέων προτεραιότητας.

4.2 Προκλήσεις

Παρά τα ελπιδοφόρα αρχικά αποτελέσματα, η EUDSR θα ωφελούνταν από μια σειρά συγκεκριμένων πολιτικών και επιχειρησιακών μέτρων, όπως η περαιτέρω ενοποίηση των υποδομών ενέργειας και μεταφορών, η λήψη μέτρων για την καταπολέμηση της ρύπανσης των υδάτων και των φυσικών κινδύνων, η θέσπιση κοινών πολιτικών για την αγορά εργασίας και την εκπαίδευση, η λήψη μέτρων προώθησης του ανταγωνισμού, κυρίως για τις ΜΜΕ, και η λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων και της «διαρροής εγκεφάλων». Η διάσταση της ασφάλειας εξακολουθεί να είναι σημαντική, όπως και η ανάγκη περαιτέρω ανάπτυξης των ικανοτήτων των δημόσιων διοικήσεων.

Επιπλέον, τα τελευταία δύο έτη έχουν ανακύψει νέες προκλήσεις, για παράδειγμα οι προκλήσεις που σχετίζονται με τις μεταναστευτικές ροές και με την παγκόσμια ασφάλεια και την τρομοκρατία.

Η πολιτική ώθηση έχει μειωθεί ελαφρώς σε εθνικό επίπεδο σε σύγκριση με τα πρώτα έτη δραστηριότητας. Δεδομένου ότι η στρατηγική αποτελεί μακροπρόθεσμη διαδικασία, η συνέχεια της πολιτικής στήριξης παραμένει ζωτικής σημασίας, ειδικότερα μέσω της παροχής ικανοτήτων και πόρων για την υλοποίηση της στρατηγικής. Είναι επίσης σημαντικό να ενισχυθούν οι εθνικοί μηχανισμοί συντονισμού.

Η διοικητική ικανότητα για την αντιμετώπιση ζητημάτων υλοποίησης και τη βελτίωση της συνεργασίας εξακολουθεί να αποτελεί ζήτημα, κυρίως για τις τρίτες χώρες. Στο πλαίσιο αυτό εξακολουθεί να απαιτείται κατάλληλη αντιμετώπιση σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

5. Στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή της Αδριατικής και του Ιονίου (EUSAIR)

5.1 Αποτελέσματα

Δεδομένου του μικρού διαστήματος εφαρμογής της στρατηγικής, οι δραστηριότητες στο πλαίσιο της EUSAIR επικεντρώθηκαν πρωτίστως στη δημιουργία δομών και κανόνων διακυβέρνησης. Στο πλαίσιο αυτό απαιτήθηκε η διεξαγωγή εκτεταμένων συζητήσεων και διαβουλεύσεων μεταξύ των βασικών ενδιαφερόμενων φορέων, κυρίως μεταξύ των εθνικών συντονιστών.

Η στρατηγική απαιτεί ισχυρό συντονισμό σε επίπεδο ΕΕ προκειμένου να ξεπεραστούν τα αποκλίνοντα εθνικά συμφέροντα, λαμβανομένου υπόψη του υψηλού βαθμού συμμετοχής τρίτων χωρών οι οποίες παρουσιάζουν σημαντικές κοινωνικοοικονομικές διαφορές και αξιοσημείωτες ανισορροπίες στις οικείες θεσμικές και διοικητικές ικανότητες. Το μοντέλο συντονισμού που προτείνεται στο σχέδιο δράσης θέτει τις τέσσερις υπό ένταξη χώρες σε ίση βάση με τα τέσσερα συμμετέχοντα κράτη μέλη όσον αφορά τη συμμετοχή τους στις δομές διακυβέρνησης, π.χ. η εκ περιτροπής προεδρία είναι ανοικτή σε όλες τις χώρες.

Έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη διασφάλιση της ανάληψης ευθύνης από τους βασικούς φορείς υλοποίησης μέσω της διάθεσης ειδικών πόρων στις θεματικές διευθύνουσες ομάδες. Επιπλέον, έχει αντιμετωπιστεί το ζήτημα της οικονομικής, διοικητικής και τεχνικής υποστήριξης.

Στις δομές διακυβέρνησης της EUSAIR θα παρασχεθεί επίσης ειδική στήριξη από το «σημείο διευκόλυνσης» – ένα στρατηγικό έργο που εγκρίθηκε τον Μάιο του 2016 στο πλαίσιο του

προγράμματος ADRION του Interreg. Οι εθνικοί συντονιστές ενέκριναν το πεδίο εφαρμογής και τον σχεδιασμό του σημείου διευκόλυνσης το φθινόπωρο του 2015.

Έως το τέλος του 2015, οι τέσσερις θεματικές διευθύνουσες ομάδες είχαν προσδιορίσει τις δράσεις προτεραιότητας στις οποίες θα επικεντρώνονταν οι εργασίες τους κατά την αρχική περίοδο (π.χ. θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός, ανάπτυξη θαλάσσιων αρτηριών ή προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς Αδριατικής - Ιονίου), ενώ είχαν επίσης καταρτίσει συγκεκριμένη καθοδήγηση και κριτήρια επιλογής ώστε να διευκολύνεται η επιλογή των κατάλληλων έργων.

Καταβλήθηκαν επίσης προσπάθειες για την προώθηση της διαρκούς συνεργασίας μεταξύ, αφενός, των αρχών των προγραμμάτων των ΕΔΕΤ και του μηχανισμού προενταξιακής βοήθειας (ΜΠΒ) και, αφετέρου, των βασικών φορέων υλοποίησης της EUSAIR. Αυτό σημαίνει ότι τα ΕΔΕΤ, ο ΜΠΒ και άλλες σχετικές εθνικές και περιφερειακές χρηματοδοτικές ροές θα πρέπει να συνεισφέρουν στην επίτευξη των στόχων της EUSAIR. Αυτό αποτυπώθηκε στη δήλωση του Ντουμπρόβνικ που εγκρίθηκε από τους υπουργούς εξωτερικών υποθέσεων και κονδυλίων της ΕΕ στο πλαίσιο του 1ου φόρουμ για την EUSAIR, το οποίο πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2016. Η διαδικασία βρίσκεται σε εξέλιξη και θα απαιτήσει συντονισμό μεταξύ των διαφόρων οικείων φορέων.

5.2 Προκλήσεις

Παρά την ισχυρή πολιτική υποστήριξη, οι πόροι που διατέθηκαν από τις συμμετέχουσες χώρες για τη στήριξη της στρατηγικής παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ανεπαρκείς. Παρότι η Επιτροπή έχει αναλάβει ενεργό ρόλο στον συντονισμό των πολιτικών, οι βασικοί φορείς υλοποίησης θα βρεθούν αντιμέτωποι με επίμονες δυσκολίες όσον αφορά την επίτευξη των αναμενόμενων αποτελεσμάτων λόγω της έλλειψης σαφούς δέσμευσης εκ μέρους των εθνικών και περιφερειακών διοικήσεων. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να επιτευχθεί συμφωνία επί ενός σχεδίου εργασίας με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και να διασφαλιστούν οι επαφές μεταξύ των υπευθύνων υλοποίησης των έργων, των προγραμμάτων και των πηγών χρηματοδότησης. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται επίσης η παροχή τεχνικής βοήθειας και συμβουλών κατά περίπτωση. Η χρηματοδοτική και επιχειρησιακή υποστήριξη που παρέχεται από το σημείο διευκόλυνσης αναμένεται να συμβάλει στην υπέρβαση ορισμένων από αυτές τις δυσκολίες.

Ενώ οι προκλήσεις και οι ευκαιρίες που προσφέρει η στρατηγική παραμένουν σημαντικές στο σύνολό τους, οι χώρες της Αδριατικής και του Ιονίου βρίσκονται αντιμέτωπες με μια μείζονα προσφυγική και μεταναστευτική κρίση η οποία ενδέχεται να επηρεάσει την περιοχή. Η κρίση αυτή μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσω της EUSAIR με συντονισμένο και ρεαλιστικό τρόπο.

Οι προτεραιότητες στους τομείς των μεταφορών και της ενέργειας θα πρέπει να προσαρμοστούν προκειμένου να συμπληρώνουν –και όχι να αναπαράγουν– τις πρωτοβουλίες που λαμβάνονται σε άλλα φόρουμ συνεργασίας υψηλού επιπέδου (π.χ. η διαδικασία του Βερολίνου ή η Ενεργειακή Κοινότητα).

Η διασφάλιση της εναρμόνισης της χρηματοδότησης με τις προτεραιότητες της στρατηγικής έχει ουσιώδη σημασία. Πρέπει να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες σε διοικητικό επίπεδο προκειμένου να παρασχεθεί στα έργα η αναγκαία χρηματοδοτική στήριξη μέσω των διαθέσιμων περιφερειακών, εθνικών ή ενωσιακών προγραμμάτων.

6. Η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή των Άλπεων (EUSALP)

6.1 Αποτελέσματα

Η υλοποίηση της EUSALP ξεκίνησε το πρώτο εξάμηνο του 2016. Η διαδικασία υπήρξε αρκετά ταχεία κυρίως χάρη στο υψηλό επίπεδο πολιτικής και οικονομικής συνεργασίας στην περιοχή. Οι περιφέρειες, οι συμμετέχουσες χώρες (μεταξύ των οποίων είναι και δύο τρίτες

χώρες, η Ελβετία και το Λιχτενστάιν), η Σύμβαση των Άλπεων και το πρόγραμμα του Interreg για τον χώρο των Άλπεων συνέβαλαν στο σύνολό τους στον καθορισμό της έννοιας της στρατηγικής, ενώ η Επιτροπή προσδιόρισε τα μέτρα για την οριστικοποίηση και την έγκρισή της. Επιπλέον, η στρατηγική έγινε δεκτή με έντονο ενδιαφέρον από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο πλαίσιο του οποίου συγκροτήθηκε άτυπη ομάδα («φίλοι της EUSALP»).

Προς το παρόν δεν μπορούν να αντληθούν συμπεράσματα σχετικά με την υλοποίηση της στρατηγικής. Ωστόσο, οι δομές και οι κανόνες διακυβέρνησης συμφωνήθηκαν σε μεγάλο βαθμό πριν από την επίσημη έναρξή της στο Brdo τον Ιανουάριο του 2016. Από τις πρώτες συνεδριάσεις των ομάδων δράσης προέκυψε συμφωνία σχετικά με περαιτέρω μεθόδους εργασίας, καθώς και πρόγραμμα εργασίας στο οποίο προσδιορίζονται θεματικές ενότητες (π.χ. βελτίωση της αλυσίδας αξίας του αλπικού ξύλου, εστίαση στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή ή καθορισμός ενός μελλοντικού κοινού χώρου για διττή επαγγελματική εκπαίδευση). Θα συσταθεί συμβούλιο των επικεφαλής των ομάδων δράσης προκειμένου να διασφαλιστεί η διαρκής ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών μεταξύ των ομάδων.

Το πρόγραμμα του Interreg για τον χώρο των Άλπεων θα στηρίζει την υλοποίηση της στρατηγικής με ένα ειδικό στρατηγικό έργο (AlpGov).

6.2 Προκλήσεις

Η ταχεία έναρξη της υλοποίησης έχει δημιουργήσει πολλές προσδοκίες μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών. Το 2017 η Επιτροπή θα εξετάσει προσεκτικά την ισορροπημένη σύνθεση και τη σταθερότητα των ομάδων δράσης με στόχο τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας. Θα εξετάσει επίσης αν είναι όλες οι ομάδες σε θέση να αναπτύξουν και να υλοποιήσουν έργα και θα συστήσει κατάλληλες αλλαγές. Η ενσωμάτωση των στόχων της EUSALP στα συναφή προγράμματα των ΕΔΕΤ αναμένεται επίσης να συμβάλει θετικά.

Έχει καίρια σημασία να διασφαλιστεί η πλήρης επίτευξη του στόχου για τη μακροπεριφερειακή διακυβέρνηση, στο πλαίσιο του οποίου ζητούνται νέες λύσεις «θεσμικής ενσωμάτωσης» προκειμένου να αποφευχθεί η αλληλεπικάλυψη με υφιστάμενες δομές και να διασφαλιστεί η ύπαρξη κατάλληλων μηχανισμών συντονισμού όσον αφορά τους διάφορους φορείς και τις προτεραιότητες. Η ανάπτυξη της πλατφόρμας ενδιαφερόμενων φορέων παρουσιάζει επίσης προκλήσεις, καθώς στοχεύει στη σύμπραξη των ενδιαφερόμενων φορέων, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνίας των πολιτών γενικότερα, καθώς και στην ενίσχυση της συμμετοχής τους.

7. Μελλοντική πορεία

Έπειτα από επτά έτη υλοποίησης, οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές παράγουν τα πρώτα τους αποτελέσματα, αλλά δεν έχουν δείξει ακόμη το πλήρες δυναμικό τους. Τα οφέλη θα ήταν πολύ μεγαλύτερα εάν τα κράτη μέλη που δρομολόγησαν αυτές τις διαδικασίες συνεργασίας αναλάμβαναν μεγαλύτερη ευθύνη. Οι τομείς στους οποίους απαιτούνται συνεχείς προσπάθειες σχετίζονται με την αποτελεσματικότητα των συστημάτων διακυβέρνησης, την εστίαση στα αποτελέσματα, τη χρηματοδότηση και τη σχέση με τις τρίτες χώρες. Τα ζητήματα αυτά θα πρέπει να εξεταστούν στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της πολιτικής για τη συνοχή μετά το 2020.

Βελτίωση της αποτελεσματικότητας

Η επιτυχία των στρατηγικών εξαρτάται από την ορθή εφαρμογή κατά τα επόμενα έτη, καθώς και από την ετοιμότητα προσαρμογής στις μεταβαλλόμενες περιστάσεις, για παράδειγμα, στη μεταναστευτική κρίση. Πρέπει να σημειωθεί περαιτέρω πρόοδος στη διακυβέρνηση των μακροπεριφερειακών στρατηγικών. Στο πλαίσιο αυτό απαιτούνται ειδικότερα τα εξής:

- κάθε στρατηγική πρέπει να αξιολογεί τακτικά την αποτελεσματικότητα του οικείου συστήματος διακυβέρνησης σύμφωνα με την έκθεση της Επιτροπής του 2014 σχετικά με τη διακυβέρνηση και να προβαίνει σε τυχόν αναγκαίες προσαρμογές·
- τα τομεακά υπουργεία πρέπει να αναλάβουν ισχυρότερη δέσμευση για την επίτευξη των στόχων των μακροπεριφερειακών στρατηγικών· αυτό συνεπάγεται την περιοδική εναλλαγή των συντονιστών των θεματικών τομέων·
- πρέπει να διασφαλιστεί στενή συνεργασία μεταξύ των μελών των διευθυνουσών ομάδων και των διαχειριστικών αρχών των προγραμμάτων που υποστηρίζονται από τα ΕΔΕΤ ή άλλα μέσα·
- οι δεσμοί μεταξύ των μακροπεριφερειακών στρατηγικών πρέπει να ενισχυθούν προκειμένου να αξιοποιούνται οι συνέργειες και να ανταλλάσσονται διδάγματα με τη στήριξη του INTERACT.

Εστίαση στα αποτελέσματα

Οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές πρέπει να προσαρμοστούν στην απαίτηση για αυξημένη έμφαση στις επιδόσεις, η οποία χαρακτηρίζει το τρέχον πλαίσιο της πολιτικής για τη συνοχή. Στο πλαίσιο αυτό, συνιστάται ιδιαιτέρως να αναληφθούν οι ακόλουθες ενέργειες:

- να δημιουργηθεί ή να εδραιωθεί ένα άρτιο σύστημα παρακολούθησης, με τη στήριξη της Επιτροπής και του προγράμματος ESPON, προκειμένου να υποβάλλονται εκθέσεις προόδου και να στηρίζεται ο στρατηγικός προσανατολισμός των μακροπεριφερειακών στρατηγικών· η υποδομή δεδομένων αναφοράς και υπηρεσιών για την περιοχή του Δούναβη μπορεί να στηρίξει τη δημιουργία ενός άρτιου συστήματος παρακολούθησης·
- να βελτιωθούν η ποιότητα των έργων και οι διαδικασίες και να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων τους, καθώς και η σχέση μεταξύ των αποτελεσμάτων των έργων και των δράσεων πολιτικής·
- να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση σε όλα τα επίπεδα και να βελτιωθεί η προβολή της προστιθέμενης αξίας και των αποτελεσμάτων των στρατηγικών, μεταξύ άλλων μέσω της διεξαγωγής ετήσιων φόρουμ στο πλαίσιο των οποίων θα πραγματοποιείται κριτική αξιολόγηση των στρατηγικών·
- να διερευνηθούν περαιτέρω οι θεματικές πλατφόρμες (π.χ. η πλατφόρμα S3 ή η πλατφόρμα διαλόγου για το κλίμα) προκειμένου να ενισχυθεί η θεματική εστίαση των στρατηγικών.

Πέραν της χρηματοδότησης

Οι στρατηγικές δεν διαθέτουν ειδικό προϋπολογισμό. Ως εκ τούτου, απαιτείται μια περισσότερο συντονισμένη χρήση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών ροών στα διάφορα επίπεδα.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να συνεχιστεί ο τρέχων διάλογος μεταξύ των διαχειριστικών αρχών των προγραμμάτων των ΕΔΕΤ και των βασικών φορέων υλοποίησης των μακροπεριφερειακών στρατηγικών προκειμένου να εναρμονιστεί η χρηματοδότηση με τον πλέον κατάλληλο και οικονομικά αποδοτικό τρόπο. Πρωτοβουλίες όπως η δημιουργία

δικτύου των διαχειριστικών αρχών του ΕΤΠΑ στη Βαλτική θα πρέπει να διερευνηθούν και από άλλες μακροπεριφέρειες. Επιπλέον, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο χρήσης κονδυλίων της ΕΕ ή άλλων εργαλείων χρηματοδότησης, συμπεριλαμβανομένων των χρηματοπιστωτικών μέσων, για τη στήριξη των προτεραιοτήτων και των δράσεων των μακροπεριφερειακών στρατηγικών. Θα πρέπει επίσης να διερευνηθεί το ενδεχόμενο συνεργειών με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, ειδικότερα για έργα με δυνατότητα τραπεζικής χρηματοδότησης.

Σχέσεις με τρίτες χώρες

Οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές έχουν καταστεί σημαντικό εργαλείο στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και των εξωτερικών τους γειτόνων, τόσο με τις υπό ένταξη χώρες όσο και με τμήματα της πολιτικής γειτονίας (ανατολική εταιρική σχέση) και της βόρειας περιφέρειας και της περιοχής της Αρκτικής. Μπορούν να προωθήσουν την περιφερειακή ανάπτυξη και συνοχή με τις χώρες αυτές και να προαγάγουν τις σχέσεις τις οποίες αναπτύσσει η ΕΕ στα εξωτερικά της σύνορα.

Συμπεράσματα

Σκοπός των μακροπεριφερειακών στρατηγικών είναι όχι μόνο η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων αλλά και η δημιουργία συνεργειών για την ανάπτυξη και την απασχόληση στις σχετικές περιφέρειες. Οι μακροπεριφέρειες μπορούν να συμβάλουν στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης θεώρησης του μέλλοντος της ευρωπαϊκής επικράτειας. Μπορούν να καταστούν σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη εδαφικής συνοχής στους διάφορους τομείς πολιτικής, ενώ μπορούν επίσης να εμπνεύσουν παρόμοιες προσεγγίσεις όπως το αστικό θεματολόγιο της ΕΕ. Απαιτούν στενότερους δεσμούς μεταξύ των τομέων πολιτικής της ΕΕ και των κονδυλίων της ΕΕ.

Προκειμένου να αξιοποιηθεί το δυναμικό τους προς όφελος των Ευρωπαίων πολιτών, θα πρέπει να διερευνηθούν περαιτέρω οι δεσμοί μεταξύ των μακροπεριφερειακών στρατηγικών και της πολιτικής για τη συνοχή όσον αφορά τη στόχευση στρατηγικών τομέων και τον συντονισμό των πολιτικών και των μέσων της ΕΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να εξεταστούν διάφορα ζητήματα ενόψει της μελλοντικής αναθεώρησης της πολιτικής για τη συνοχή. Σε αυτά μπορούν να συμπεριληφθούν τα εξής:

- Πώς μπορούν να ενισχυθούν οι συνέργειες και η συμπληρωματικότητα μεταξύ των μακροπεριφερειακών στρατηγικών και των σχετικών εθνικών ή περιφερειακών προγραμμάτων που υποστηρίζονται από τα ΕΔΕΤ, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος;
- Θα πρέπει τα διακρατικά προγράμματα να εναρμονιστούν περαιτέρω (από λειτουργική άποψη) με τις μακροπεριφερειακές στρατηγικές ή με άλλα πλαίσια και πρωτοβουλίες διακρατικής συνεργασίας;
- Πώς θα μπορούσε να βελτιωθεί περαιτέρω το σύστημα διακυβέρνησης των μακροπεριφερειακών στρατηγικών, συμπεριλαμβανομένων των αντίστοιχων ρόλων όλων των σχετικών φορέων;